

Nový výchovný program Junáka

2005–2010

Vojtěch Zeisek

Ekologický odbor Výkonné rady Junáka — svazu skautů a skautek ČR

KDF MFF UK 1. 3. 2010

Proč nový program?

- Změna dnešní společnosti
 - konzumní společnost
 - zrychlená doba
 - vliv médií, počítačů, internetu, techniky, ...
 - děti rychleji dospívají a baví je jiné věci než v minulosti
- Konkrétní problémy dosavadního programu
 - Mnohé prostředky jsou zastaralé a pro děti neatraktivní
 - Chybí jasné stanovení výchovných cílů programu
 - Stezky jsou postaveny převážně na znalostech
 - Nedostatečná metodická podpora pro vedoucí
- Historický vývoj Junáka a inspirace v zahraničí
- Charta českého skautingu
 - Schválena 2005
 - Odkazuje na historické kořeny, uvědomuje si současný svět a otevírá skauting pro budoucnost
 - Obecné cíle rozvoje Junáka

Výchovný program

- Výsledek skautské výchovy
 - Mladý člověk cca na konci střední až počátku vysoké školy
 - Kompetence = schopnosti, dovednosti, znalosti a postoje
 - Výchovné cíle
 - Dovednosti, schopnosti a postoje, které má mladý člověk ovládat
- Skautská metoda
- Věkové kategorie
- Výchovné nástroje
- Metodické příručky pro vedoucí
- Hodnocení kvality oddílu a výchovného dopadu

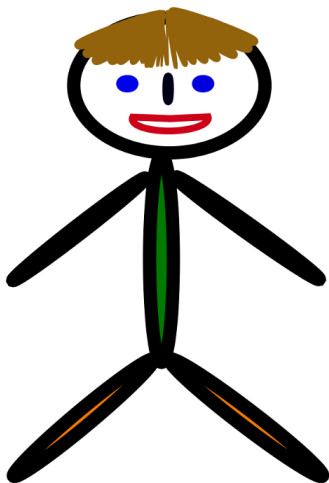
Výchovný program

- Musí vést k našim výchovným cílům
- Musí být v souladu se skautskými hodnotami
- Musí dnešní děti bavit
 - „Ryby je nutné lovit na to, co chutná rybám, a ne na to, co chutná rybáři.“ (Baden-Powell)
- Musí být využita skautská výchovná metoda — osvědčený a účinný způsob dosahování našich cílů
 - Děti v oddíle průměrně tráví 5 % svého času. Abychom je mohli pozitivně ovlivnit, musíme tento čas využít maximálně efektivně.
 - Je obecná — musí dostat konkrétní atraktivní náplň

Jak při tvorbě nového výchovného programu postupujeme

- 1 Definování obecných cílů (kompetence)
 - 2 Rozpracování dílčích cílů
 - 3 Výběr vhodných indikátorů (jak poznáme, je-li cíl splněn)
 - 4 Tvorba programů vedoucích ke splnění cílů
- Obecné cíle se definovaly na začátku pro všechny věkové kategorie
 - Rozpracování obecných cílů se provádí pro jednotlivé věkové kategorie
 - Další nástroje sloužící k motivaci, ...
 - Postupná tvorba databáze programů
 - Metodická podpora pro vedoucí a další „uživatelská“ podpora vedoucím oddílů ze strany organizace

Co chceme, aby uměl mladý člověk poté, co projde naší výchovou a na prahu dospělosti odejde?

Skauting a klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou definovány jako přenosný a univerzálně použitelný **soubor vědomostí, dovedností a postojů**, které potřebuje každý jedinec **pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti** a úspěšnou zaměstnatelnost.

- Kompetence je souborem schopností, dovedností znalostí a postojů vztahující se k určité oblasti
- Kompetence se rovnají výchovným záměrům
- Jsou rozpracované pro jednotlivé kategorie
- Navazují na ně výchovné cíle a metody
- Úspěšnost definují indikátory (ukazatele, zda dochází k rozvoji dané kompetence)
- Jsou zpracovávány a konzultovány odborníky na danou oblast

Poslání Junáka

Posláním Junáka je **podporovat rozvoj osobnosti** mladých lidí, jejich **duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností** tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství **v souladu s principy a metodami**, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem Robertem Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu, prof. Antonínem Benjaminským Svojsíkem.

- Za 1. republiky se na tvorbě skautské metodiky podílely tehdejší špičky psychologie, pedagogiky a dalších oborů.

Skautská výchovná metoda

...vede mladého člověka na cestě osobního růstu: soustava výchovy a sebevýchovy vedoucí k upevnování charakteru, tvorbě hodnotového systému a rozvoji dovedností a znalostí.

- skautský slib a zákon jako vyjádření životního stylu a hodnotového systému
- učení se prostřednictvím praktických činností a her
- týmová práce v malých skupinách (obvykle družinách) rozvíjející spolupráci, vůdčí schopnosti a odpovědnost za druhé
- zájem a spoluúčast každého mladého člověka na jeho osobním rozvoji
- symbolický rámec nabízející výchovnou motivaci a inspiraci
- pobyt a činnost v přírodě, její poznávání a ochrana
- podpora mladých lidí dospělými a vzájemná spolupráce
- služba společnosti
- postupné stimulující programy
- využívání skautské symboliky a výchovného prostředí

Principy skautského hnutí

- 1 Povinnost k Bohu**, chápána jako povinnost hledat v životě **vyšší hodnoty než materiální**;
 - Jde o morálku, slušnost, dobrotu — ne nutně o víru.
- 2 povinnost vůči ostatním**, chápána jako věrnost své vlasti, která je v souladu s úsilím o mír, o vzájemné pochopení a spolupráci mezi lidmi, národy a různými sociálními skupinami; je pojata jako **závazek účastnit se na rozvoji společnosti, jako úcta a láska prokazovaná bližním a přírodě**;
 - Nejsme tu jen sami za sebe, ale jsme součástí širšího společenství, na jehož běhu se chceme aktivně podílet.
- 3 povinnost vůči sobě**, chápána jako odpovědnost za **rozvoj sebe sama**.
 - Nesmíme zapomínat ani na sebe.

Seznam kompetencí

- 1 Duchovní kompetence
 - Láska, svědomí, meditace, globální zodpovědnost
 - V podstatě jde o morálku v nejširším smyslu.
- 2 Psychologické (vztahové)
 - Já (k sobě), já a ty, já a my, já a společnost
 - Sociální dovednosti, začlenění se do společnosti.
- 3 Manažerské
 - Sám sobě manažerem, práce s informacemi a řešení problému, vlastní názor, odolávání manipulaci, prezentace na veřejnosti, týmová práce, komunikace
- 4 Občanské (enviromentální)
 - Krása — vnímání a vytváření, krása a jedinečnost přírody, vztah k přírodě, vztah ke krajině, vědomí provázanosti, respekt k různosti, aktivní občan
 - Ochrana přírody díky lásce k ní. Aktivní přístup ke světu.
- 5 Praktické dovednosti
 - Přežití v přírodě, osobní dovednosti, společenské dovednosti, řešení krizových situací

Příklad rozpracování jedné kompetence

- Kompetence
 - Má dovednosti a nástroje pro praktický život, umí použít „pracovní nástroje“ své doby (politické, finanční, mediální...)
- Výchovný cíl
 - Dokáže hospodařit s penězi (8-10 let)
- Metody
 - hry, ve kterých jsou použity peníze pro nákup potřebných surovin
 - nakupování potravin a jiných věcí pro oddíl
 - vedení pokladny družiny, vybírání peněz na výpravě
- Indikátory
 - šetří si nějaké peníze se svého kapesného
 - nekupuje si zbytečnosti
 - bezchybně vrátí peníze po nákupu

Vazba výchovných cílů na program

- Z výchovných cílů a ze skautské metody musí vycházet všechny programové prostředky
- Členové vedení oddílů musí výchovné cíle znát, musí na ně navazovat program, musí umět s nimi pracovat
- Nutno poskytnout dobrou metodiku pro plánování oddílové činnosti podle výchovných cílů (ne pouze podle oblastí stezky nebo oblastí skautské praxe)
- Počítá se se zapojením členů oddílů do výběru z aktivit sledujících stejný výchovný cíl (tzv. demokratické hry)

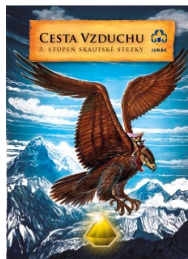
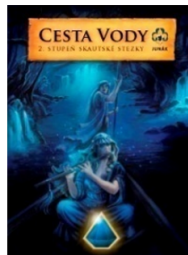
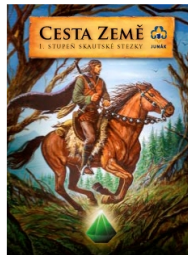
Oblasti stezky

- **Moje dovednosti a znalosti**
 - Praktický život, fyzická zdatnost, buď připraven, hledání řešení, vyjadřování, zručnost
- **Kdo jsem?**
 - Já a můj život, moje svědomí, osobní rozvoj
- **Můj kamarád**
 - Vztahy mezi lidmi, moje vztahy, komunikace mezi lidmi, pomoc druhým
- **Můj domov**
 - Moje rodina, moje parta, družina jako tým
- **Svět okolo nás**
 - Já a demokracie, já občan, propojený svět, různost světa, příběhy našeho světa
- **Příroda kolem nás**
 - Pobyt v přírodě, vnímání přírody, poznávání přírody, hodnota přírody, šetrné chování

Smysl užívání kompetencí: Proměnit skautské principy v život.

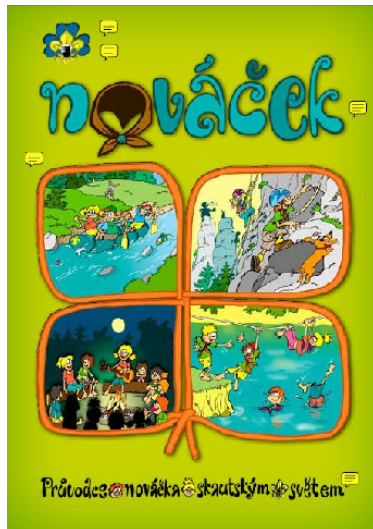
Stezka nejsou jen 4 sešity

- Propracovaný systém nástrojů a motivačních prvků
- Prostředek k dosahování výchovných cílů
- Hlavní průvodce na cestě osobního rozvoje
- Motivuje k osobnímu rozvoji
- Obsahuje program zajímavý pro dnešní děti
- Má atraktivní a srozumitelnou formu
- Čtyři stupně (věkové kategorie) — čtyři živly

Nováček — pro začátek

- Uvede nováčka do oddílu
- Zábavná forma
- Seznámí se skautingem a vším, co k němu patří
- Oddílové doplňky
- Pro světlušky, vlčata, vodní i suchozemské skauty

Postavy a pomocníci — plnění je zábava

- Symbolický rámec dobrodružného světa
- Na cestu si dítě jednu z postav jako průvodce, pomocníka
- Za každou splněnou oblast získám pomocníka
- Existuje i varianta bez fantasy — oddíl si může vytvořit vlastní symbolický rámec

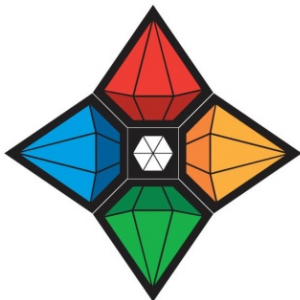
Sacculus

- Motivační karetní hra
- Doplněk ke stezce
- 9 základních karet a kamínky
- 27 speciálních karet pro každý stupeň
- Za splněný bod stezky 1 speciální karta
 - Čím více bodů stezky splní, tím silnější je hráč
- V principu podobné kartám Magic

Nášivky za splnění stupňů stezky — motivace na začátku

- Nášivka na začátku plnění stupně
 - Vyjadřuje důvěru, že dítě daný stupeň splní
- Závěrečný krystal až po splnění všech stupňů

Skautské výzvy — něco velkého, nevšedního

NOČNÍ BDĚNÍ

Dokážeš hodinu ležet vzhůru ve spacáku, když tě uprostřed noci někdo vzbudí? Ovládneš svoji únavu, abys neusnul/a? O splnění této výzvy se můžeš pokoušet maximálně třikrát.

RANNÍ SVÍTÁNÍ

Budeš vzbuzen/a pozdě v noci. Tvým úkolem bude dorazit do stanoveného termínu, kdy bude vycházet Slunce, na vrchol blízkého kopce. Zvládneš překonat spánek a v ranní tmě a zimě vyjít do kopců? Výzvu je možné zkusit maximálně třikrát.

- Po splnění stupně privilegovaná možnost plnit si jednu výzvu
 - Noční bdění
 - Ranní svítání
 - Výsadek
 - Noční návrat
 - Tři orlí pera
 - Dva dny bez ničeho
 - 24 hodin na stromech

Výhody stezky

- všestrannost, rozličnost a osobní zapojení
- stezka je vodítkem pro vytváření celoročního programu
- stezka umožňuje snadné přizpůsobení oddílu
- propracovaný nástroj osobního rozvoje
- zatraktivnění programu

Pravidla a plnění stezky

- Výběr aktivit
 - Některé jsou povinné
 - Vybírá si skaut nebo skautka po konzultaci s vedoucím (neplní se všechny)
 - Lze je plnit v libovolném pořadí
 - Aktivitu lze upravit, vymyslet
- kdo hodnotí
 - dítě a dvě další osoby
- Hodnocení
 - Rozdíl 1. a 2. stupeň a 3. a 4.
- Plnění
 - Přímé plnění
 - Nepřímé plnění
 - Přímé plnění s přípravou
 - Pro některé body nejsou vhodné všechny způsoby

Stežka zdaleka není vše...

Co to je motivace?

- Bez motivace to v nevládní neziskové organizaci nejde :-)
 - Proč něco děláme?
 - Něco co nás uvede do pohybu...
 - Něco v nás pracuje a pohání nás kupředu...
 - Chceme iniciovat chování nebo jednání druhého člověka.
 - Buďme sami motivovaní!
 - Buďme příkladem, ale buďme to my
- Co nás motivuje?
 - Odměna
 - Úspěch
 - Uznání
 - Povýšení
 - Osobní růst
 - Odpovědnost — Nezklamati ostatní
 - Být dobrý — nejlepší
 - Činnost sama — **Děti motivuje hlavně to, že je ta činnost baví!**

Cíle a zpětná vazba

- Cíl by měl být dostatečně podnětný, ale i reálný
- Měl by být součástí delšího plánu — obecné (dlouhodobé) a konkrétní cíle
- Oddílová činnost musí být zábavná a motivační, ale musí vést k plnění výchovných cílů
- Zpětná vazba by měla být elektivní
- Je třeba vyzdvihnout, co děti dělají dobře. I malý pokrok je výhra.
- Co nás čeká a čeho jsme dosáhli...
- Vyjádření uznání
 - Formálně i neformálně
 - Upřímné, nefalšované
 - Spravedlivá odměna

Oddílové motivační prostředky

- Zapojení do celoroční, táborové hry — veškerá činnost pak tvoří jeden logický celek
- Symbolický rámeček — získání zvláštních schopností, ...
- Motivační scénky
- Bodování
- Mapa postupu členů v plnění
- Speciální odměny všeho druhu
- Motivace samotným programem
 - Program musí být zábavný
 - Programy lze spojovat do projektů

Metodická podpora vedoucích

- Web <http://krizovatka.skaut.cz/novy-skautsky-program-3/>
- Metodické příručky (za 49 Kč nebo zdarma v PDF)
- Semináře (i na požádání)
- Konzultace
- Přijímáme zpětnou vazbu — celý proces je lidmi z oddílů připomínkovan a testován

Další informace

- Informace o novém skautském výchovném programu:
<http://krizovatka.skaut.cz/novy-skautsky-program-3/>
 - Materiály ke stažení
 - Informace o seminářích, kurzech, ...
 - Databáze programů
 - Řada dalších informací...

